

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Posudek bakalářské práce

Ganja ve víře a v praxi rastafariánů

Autor: Jakub Jahl

Vedoucí: doc. Radek Chlup, PhD.

Oponent: Martin Pehal, PhD.

1) Struktura argumentace

Body: 6/8

Celkově je práce srozumitelná a autor používá jasný a přístupný jazyk. Autorova argumentace je v celku dobře zacílená, ale některé kapitoly by mohly být lépe propojeny, aby se zajistilo, že každý krok v argumentaci přímo podporuje hlavní výzkumnou otázku. I když teoretická část poskytuje nezbytný kontext pro pochopení empirického výzkumu, některé přechody mezi teorií a empirií nejsou zcela hladké. Práce je obecně přehledná a dobře členěná, ale v některých částech by mohla být struktura více zřetelná, aby bylo jasné, jak jednotlivé kapitoly přispívají k celkovému cíli práce. Například v části věnované historii akademického bádání by mohlo být užitečné explicitněji uvést, jak konkrétní studie ovlivnily autorův výzkum a interpretaci dat. Některé přechody mezi teoretickými a empirickými částmi nejsou dostatečně plynulé. Například přechod mezi popisem základních charakteristik rastafariánské víry a praktickými aspekty užívání ganji by mohl být lépe propojen vysvětlením, jak teoretické koncepty informují konkrétní výzkumné otázky. Autor by mohl například explicitněji uvádět, jak jednotlivé teoretické rámce ovlivnily interpretaci dat. Některé kapitoly by mohly být lépe zaměřeny na klíčové problémy identifikované v rozhovorech. To by mohlo zahrnovat redukci některých méně relevantních detailů a zvýraznění klíčových aspektů, které přímo podporují nebo pomáhají pochopit informace z rozhovorů. Největší problém je nicméně zejm. s autorovým důrazem na koncept tzv. „dvojvěří“. Autor se sice odkazuje na práci J. Dyndy, ale patrně jeho práci nedočel do konce. Tento pojem zavedli ruští akademici za účelem popsání dynamiky styku křesťanství a pohanství. Následně došlo k nejrůznějším úpravám a iteracím, nicméně Dynda postupně dospívá k závěru, že daný koncept je vlastně neoperabilní, resp. že je silně kulturně podmíněn a jako takový je vlastně nepoužitelný. Termín „dvojvěří“ navíc silně implikuje prolínání „myšlenek“ a potlačuje performativní synkretistické formy. Spíše by mohlo být vhodné mluvit o náboženském eklekticismu, nebo použít nějakou metaforu jako náboženský bilingvismus apod. Dvojvěří je zkrátka velice problematický a zatížený termín, který navíc, zcela v křesťanském duchu, přitahuje pozornost k tomu, co si lidé myslí, na úkor popisu toho, co dělají a jak jednají.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

2) Formální úroveň

Body: 4/8

Práce nemá číslování stran, což výrazně znejasňuje jakoukoliv referenční práci (užívám proto paginaci ve vztahu k celkovému počtu stran tak, jak se zobrazuje v odevzdaném souboru PDF v SIS). Text obsahuje mnoho nekonzistentností: v užívání „s“ resp. „z“ ve slovech jako „synkretismus/synkretizmus“; uvozovky mají často nekonzistentní styl; v bibliografii jsou nekonzistentně užívány verzálky v anglických názvech pramenů; často přebývá na konci věty tečka; odstavce nejsou odsazeny tabelátorem, takže je obtížné se rychle orientovat ve struktuře textu apod.

3) Práce s prameny

Body: 4/8

Autor používá širokou škálu primárních a sekundárních pramenů. Teoretická část zahrnuje základní charakteristiky rastafariánské víry, její historii a současné akademické bádání. Empirická část je založena na terénním výzkumu, který zahrnuje rozhovory s členy rastafariánské komunity v Tanzanii. Sekundární literatura zahrnuje celou řadu spolehlivých zdrojů, k nimž se autor v textu aktivně vztahuje. Empirická část sestává z 20 rozhovorů, jež vznikly v průběhu jednoho měsíce. To je jistě velice zajímavá sonda, zejm. kvůli absenci podobného materiálu v odborné literatuře, nicméně určitě se to nedá označit za „terénní výzkum“, jak autor opakovaně uvádí. Ten má určité standardizované komponenty, přičemž jako minimální čas pro proniknutí do struktury určitého společenství je považován rok strávený mezi příslušníky zkoumané kultury (tj. projití minimálně jednoho celého ročního cyklu života daného společenství). Dále se jedná zejména o ovládnutí jejich rodného jazyka/ů apod. – v tomto případě byly rozhovory vedeny v angličtině, tedy v jazyce pro respondenty cizím (může ovlivnit přenos informací). Na druhou stranu práce v poli je vždy o dosažení maxima možného s nástroji, jež má výzkumník k dispozici, tj. není to principiální problém, ale určitě je třeba to zohlednit při vyhodnocování sebraného materiálu. Potenciálně velký problém je nicméně s ochranou respondentů. V Tanzánii je držení marihuany trestný čin (jak sám autor opakovaně v práci zmiňuje, např. na s. 39, 40), byť, alespoň podle práce, se zdá, že to je do určité míry společensky tolerovaná praxe. To, že za danou praxi nebývají lidé postihováni, ale neznamená, že není důvod si dát extrémní pozor na anonymizaci svých respondentů. Autor nicméně v textu popisuje, že „používal jejich přezdívky“ – pokud to jsou jejich reálné přezdívky, pod nimiž jsou v daném místě známi, vystavuje je autor potenciálnímu nebezpečí perzekuce v okamžiku, kdy by se materiál ať už v surové podobě poznámek/audiózáznamů (autor mohl být sám zatčen na místě pro porušování zákazu konzumace marihuany) anebo v podobě této veřejně přístupné práce dostupné ve vyhledávačích na stránkách UK, dostal do rukou tanzanským úřadům. Práce neobsahuje žádný informovaný souhlas respondentů, v němž by byli seznámeni s tím, jak bude s jejich výpověďmi nakládáno. Ví informátoři, že jejich jména budou viset na

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

internetu? To považuji za naprosto zásadní nedodržení nyní standardních postupů antropologické práce. Další velkou otázkou je autorova tendence k určité sveřeposti, s níž trvá na kategoriích, jež si v dotazníku vytyčil. Otázky totiž často působí jako silně informovány důrazem, jenž má základy v autorově kulturním kontextu (např. sveřepé dotazování se na maso alkohol) a pro respondenty samotné se zdají být spíše méně relevantní. Mnohem zajímavější by samozřejmě bylo snažit se pochopit jejich vlastní kategorie, kudy oni vedou hranici čistého a správného, než se je stále snažit vtlačit do „našich“ kategorií. Poslední bod se týká dostupnosti sebraného materiálu rozhovorů – autor data neuložil do žádného veřejně přístupného úložiště a jeho transkripce, resp. překlady jsou tedy zcela neověřitelné.

4) Vlastní přínos

Body: 8/8

Práce se na první pohled zdá být důkladně zpracovaná s pečlivě strukturovanou teoretickou částí, doplněnou o empirickou část. V některých částech práce se zdá, že teoretická část a empirická data jsou prezentovány vedle sebe, aniž by mezi nimi bylo vytvořeno silné propojení. Například teoretické kapitoly o historii rastafariánství a dějinách akademického bádání jsou velmi podrobné, ale není vždy jasné, jak tyto informace přímo ovlivňují empirická zjištění. Autor v některých pasážích ukazuje vlastní analýzu a syntézu informací, zejména při interpretaci empirických dat. Rozhovory s respondenty provedení v Tanzanii jsou v mnoha ohledech jedinečné a přinášejí nové pohledy na užívání ganji v kontextu rastafariánské víry ve specifickém geografickém a kulturním prostředí. V některých částech, zejména v analýze odpovědí respondentů, autor ukazuje schopnost syntetizovat informace. Diskuse o specifikách tanzanského rastafariánství a jeho srovnání s jinými geografickými kontexty ukazuje autorovu snahu o vytvoření nového, organického celku.

5) Obecný přesah práce

Body: 4/8

Pro religionisty, kteří se konkrétně nezabývají rastafariánstvím, je důležité, aby byla práce nejen podrobná, ale také aby nabízela teoreticky přesažné otázky a širší kontextuální pochopení. Práce dobře používá různé teoretické rámce k analýze rastafariánské víry a praxe. Autor zmiňuje historické a kulturní vlivy, které formovaly rastafariánství, a propojuje je s konkrétními teoretickými přístupy. Nicméně více kritické reflexe nad použitými teoretickými přístupy by mohlo obohatit práci. Například by autor mohl více rozvést diskusi o postkoloniální teorii v kontextu rastafariánství nebo o roli náboženského synkretismu. Jednou z přesažných otázek, kterou práce implicitně řeší, je vztah mezi rasou a náboženstvím. Autor zkoumá, jak rastafariánství formuje identitu černošského obyvatelstva v Tanzanii, což má širší implikace pro studium náboženství a rasové identity. Práce také poukazuje na vliv globalizace na lokální náboženské praktiky. Zkoumání, jak se globální rastafariánské hnutí přizpůsobuje a mění v kontextu Tanzanie,

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

poskytuje cenný příspěvek k diskusi o globalizaci náboženství. Analýza užívání ganji v rastafariánských rituálech může vést k širším otázkám o roli psychoaktivních látek v náboženských praktikách a jejich vlivu na duchovní zkušenosti. Byť jsou v práci tato témata implicitně přítomná, žádnému z nich se autor explicitně nevěnuje v širším, religionistickém kontextu. I když autor propojuje teoretické koncepty s empirickými nálezy, toto propojení by mohlo být pevnější a více reflektivní. Explicitnější propojení by umožnilo hlubší pochopení toho, jak teoretické rámce formují analýzu dat. Závěrečná část by mohla obsahovat více kritické reflexe nad celkovými zjištěními práce a jejich implikacemi pro širší oblast religionistiky. To by posílilo argumentaci a ukázalo, jak práce přispívá k teoretickým diskusím v oboru.

Celkové hodnocení

Body: 26/40

Práce splňuje všechny nároky kladené na bakalářskou práci, navrhuji ji přijmout k obhajobě a hodnotím ji 26 body a známkou *velmi dobré*.

V Klínči u Prahy, dne 7. června 2024
Martin Pehal